

УТВЪРЖДАВАМ:
МИНИСТЪР НА ОТБРАНАТА

АНЮ АНГЕЛОВ
____.____. 2011 г.

Приложение 5
КЪМ Т.1 ОТ МЗ № ОХ-851/08.11.2011 Г.

Спецификации

**на изпита за определяне нивото на владеене на сръбски език
за Министерството на отбраната на Република България
в съответствие със стандартизационно споразумение на НАТО
STANAG 6001**

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ	2
ЦЕЛ НА ИЗПИТА	3
ОБЛАСТ НА ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕЗИКА	3
ТЕМИ	3
ЗА КОГО Е ПРЕДНАЗНАЧЕН ИЗПИТЪТ	3
ОПИСАНИЕ НА ИЗПИТА ЗА НИВА ЕДНО – ЧЕТИРИ	4
1. КОМПОНЕНТ ЧЕТЕНЕ	4
2. КОМПОНЕНТ СЛУШАНЕ	9
3. КОМПОНЕНТ ПИСАНЕ	13
4. КОМПОНЕНТ ГОВОРЕНЕ	17

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Българските спецификации за изпита по сръбски език съгласно изискванията на STANAG 6001 са разработени в изпълнение на точка 3.1., точка 3.4. и подточка 3.6.2 от раздел 3. и подточка 1.1.2. от раздел 1. на МЗ № ОХ – 641/ 01.08.2011 г.
2. *Министерството на отбраната на Република България официално признава само вариантите на българския изпит по сръбски език съгласно изискванията на стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001, които се разработват от временната изпитна комисия на Националния военен университет „Васил Левски“.*
3. Българските спецификации на изпита и разработваните варианти за изпита по сръбски език, съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001 са в пълно съответствие с описанието на езиковите нива в споразумението за стандартизация на НАТО STANAG 6001 (Вариант 4).
4. Българските спецификации на изпита по сръбски език съгласно STANAG 6001 са разработени в съответствие с основните теоретични принципи за съставяне на тестове и служат за основа на българския изпит по сръбски език съгласно STANAG 6001.
5. Българските варианти на изпита по сръбски език, съгласно STANAG 6001 оценяват езиковите знания и умения, а не професионалните, като за всички нива се проверяват четирите езикови умения - четене, слушане, писане и говорене.
6. Изпитът за определяне на нивото на владеене на сръбски език съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001 в Република България е отделен за нива едно, две, три и четири.
7. Изпит за определяне на ниво четири на владеене на сръбски език, съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001 се провежда само в случай, че е необходимо изпращане на български представители за заемане на международни длъжности, изискващи това ниво, като кандидатите трябва да са постигнали вече ниво три и по четирите езикови умения и сертификатът, удостоверяващ това, да е валиден към датата на явяване на изпит.
8. Не се проверяват умения от ниво пет, тъй като това е нивото на добре образован кандидат, за когото сръбският е роден език.
9. Кандидатите имат право да се явят на изпит, както в две последователни сесии, така и в рамките на една и съща сесия за две последователни нива (при успешно издържан изпит за по-ниското ниво).
10. Придобитото ниво на владеене на сръбски език се изразява с число, от 0 до 4. За нивата от 0 до 3 се въвеждат междинни (плюс) нива. Постигането на дадено ниво предполага владеене на всички умения от предходните по-ниски нива.
11. На кандидати, получили 0 и 0+ на някое от уменията, не се издава сертификат.

ЦЕЛ НА ИЗПИТА

Пълноправното членство на страната ни в НАТО и участието на Българската армия в многонационални учения, операции и мисии предполага високо ниво на езикова компетентност. Целта на изпита е да установи степента на общото владение на сръбски език, без това да е обвързано с определена програма за езиково обучение. Оценява се до каква степен кандидатът умее да ползва пълноценно сръбски език в ежедневни ситуации и в професионална среда.

ОБЛАСТ НА ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕЗИКА

За нива 1 – 3 областта най-общо се определя като “общ сръбски език” и “сръбски език за професионални цели”, което означава използване на езика при всекидневно общуване и в общ военен контекст.

Кандидатите за ниво 4 трябва да умеят да ползват изключително добре езика в специализиран военен контекст, както и при водене на консултации и преговори в многонационална среда.

ТЕМИ

Темите за изпита за ниво 1 могат да бъдат от личната, обществената и професионалната сфера, сведени до основни нужди като храна, настаняване, транспорт, време, прости пространствени указания и прости работни инструкции.

За нива 2 - 3 могат да бъдат от личната, обществената и професионалната сфера. Тематиката е свързана с ежедневието, свободното време, околната среда, военното образование и кариера, както и с други въпроси от военен и обществено-политически характер.

За ниво 4 темите за изпита могат да бъдат от обществената и професионалната сфера. Тематиката е свързана с въпроси от военен и обществено-политически характер: политика, сигурност, икономика, околна среда, наука и техника, културен и социален живот, физическа, политическа, икономическа география, история и др.

ЗА КОГО Е ПРЕДНАЗНАЧЕН ИЗПИТЪТ

Изпитът е създаден за проверка на знанията и уменията на военнослужещи и цивилни лица от Министерството на отбраната и Въоръжените сили на Република България, които ще участват в многонационални учения и операции или ще работят в международна военна обстановка, както и на кадри, работещи в страната, от които се изисква определено ниво на владение на езика.

ОПИСАНИЕ НА ИЗПИТА ЗА НИВА ЕДНО – ЧЕТИРИ

Изпитът се състои от четири компонента, чрез които се проверяват четирите езикови умения:

- **Ниво едно**

Четене	45 минути
Слушане	30 минути
Писане	60 минути
Говорене	10 – 15 минути

- **Ниво две**

Четене	45 минути
Слушане	30 минути
Писане	60 минути
Говорене	20 – 25 минути

- **Ниво три**

Четене	60 минути
Слушане	40 минути
Писане	90 минути
Говорене	25 – 30 минути

- **Ниво четири**

Четене	60 минути
Слушане	40 минути
Писане	90 минути
Говорене	25 – 30 минути

Всяко умение се оценява отделно и независимо от останалите умения.

КОМПОНЕНТ ЧЕТЕНЕ

ИЗПИТВАНИ ЕЗИКОВИ ПОДУМЕНИЯ

В този компонент се оценява умениято да се разпознават и разбират текстове за четене с различни комуникативни цели. Кандидатът трябва, в условията на ограничено време, да демонстрира умение за цялостно разбиране на текста, за намиране на конкретна информация, за разпознаване на основна идея и подкрепящи

факти, да достига до изводи и заключения въз основа на прочетен текст, както и да познава средствата и начините за организация на текста.

В компонента се проверяват подумения като:

- разбиране на основна идея;
- откриване на конкретна информация;
- разбиране на пряко значение;
- разбиране на косвено значение;
- разбиране на текст в неговата цялост и организираност;
- разбиране и формиране на изводи;
- проследяване на отделните етапи в спор или дискусия;
- разпознаване на емоционални нюанси;
- разбиране на изразени в текста хипотези;
- разпознаване на гледната точка и отношение на автора;
- разбиране на най-разпространените културни препратки за страни, в които сръбският език е официален език;
- разпознаване на различни стилистични нюанси. разбиране на основна идея;
- достигане до изводи и заключения;
- проследяване на взаимовръзките в текста;
- разбиране на разнообразни културни препратки;
- разпознаване на различните стилистични нюанси

ОПИСАНИЕ НА НИВАТА НА ВЛАДЕЕНЕ НА УМЕНИЕТО ЧЕТЕНЕ

0—липса на практически умения	Кандидатът няма практически езикови умения за четене с разбиране. При четене разбира с голямо затруднение само отделни цифри, думи и фрази, имена на хора и населени места.
0+—наизустени фрази	Кандидатът познава азбуката, при четене разбира числа, отделни думи и фрази, имена на хора, места, улици и магазини. Разбира заучени или често срещани фрази, но не може да разбира цели изречения.
1—елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда	Кандидатът демонстрира достатъчно разбиране при четене на лесни и кратки текстове, свързани с основни ежедневни и работни ситуации като кратки бележки, обяви, опростени описания на хора, места, предмети, прости указателни табели и знаци. Разбира общия смисъл на

несложен текст и някои конкретни детайли.

**1+—елементарно,
умения за оцеляване
в чуждоезикова сре-
да+**

Кандидатът разбира лесни и кратки автентични или редактирани материали, свързани с основни ежедневни и работни ситуации, като обяви и кратки биографични факти. Изпитва затруднения при разбирането на по-дълги фактологични текстове, включващи подробно описание на хора, места и предмети, както и разкази за настоящи, минали и бъдещи събития.

2—функционално

Кандидатът разбира автентични или редактирани материали на познати, често срещани теми. Може да разбира недвусмислени фактологични текстове, включващи подробно описание на хора, места и предмети, както и разкази за настоящи, минали и бъдещи събития. Разбира конкретна информация, определя основни идеи и умее да прави ограничени изводи и заключения. Разпознава основните средства за организация на текста. Понякога успява да се досети за значението на непознати думи от несложен контекст и да определи основната тема на по-сложен текст. Познава често използвани думи и фрази в контекста на служебното ежедневие.

2+—функционално+

Кандидатът разбира напълно конкретни, фактологични автентични или редактирани материали на познати, често срещани теми. Разбира по-сложни автентични текстове както на обща, така и на професионална тематика. Разбира разнообразна лексика не само по конкретни, но и по абстрактни теми от автентични информационни и периодични издания, лична и професионална кореспонденция. Лесно разграничава основната идея от детайлите, извлича изводи от текстове на непозната тематика.

3—професионално

Кандидатът демонстрира добро разбиране на автентични текстове както на обща, така и на професионална тематика. Проследява връзките в текста, аргументацията на мнения и хипотези, прави изводи и заключения. Разбира богата и разнообразна лексика, включваща най-често срещани идиоми, както и сложни граматични структури, демонстрира разбиране на абстрактни понятия в текста и разпознава различните стилове на речта. Разпознава отношението на автора по темата, умее да “чете между редовете”. Разбира представяне и обосноваване на офици-

3+—професионално+

ална политика.

Може да чете с пълно разбиране разнообразни автентични писмени материални, насочени към обикновения слушател. Също така демонстрира почти пълно разбиране на всички стилове и форми на написания език, използван за професионални цели в такива контексти като вестници, списания и професионална литература, написана за добре образовани читатели. Обикновено демонстрира разбиране на високо абстрактни концепции и лингвистични формулировки в текстове с комплексна тематика (които могат да включват икономика, култура, наука и технологии), както и тематика от професионалното им направление. Разпознава хумор, емоционални тонове и нюанси на писмения език. Разбира в значителна степен език на висок стил, създаден от добре образовани писатели-носители на езика.

4—експертно

Кандидатът има изключително добри умения за аналитично четене на сложни текстове за професионални нужди, както и на текстове от непозната обща или специализирана област, които съдържат специфична терминология, идиоматични изрази и културни препратки. Точно и бързо разбира пряко и преносно значение. Различава нюансите на значенията на лексикалните и сложните граматични структури. Добре разпознава стилове и стилистични нюанси в текстове от различни области по разнообразна проблематика от общ характер. С лекота проследява внезапни промени в посоката на авторовата мисъл. Лесно открива емоционалните нюанси в текста. Скоростта на четене се доближава до тази на добре образован читател, за когото сръбският език е роден.

ВИДОВЕ ЗАДАЧИ

Ниво едно: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане.

Ниво две: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане.

Ниво три: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане, задачи с избираеми отговори.

Ниво четири: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане, задачи с избираеми отговори, задачи с отворен тип.

БРОЙ ВЪПРОСИ

За ниво едно	до 30 въпроса
За ниво две	до 30 въпроса
За ниво три	до 40 въпроса
За ниво четири	до 40 въпроса

ВРЕМЕ

За ниво едно	до 45 минути
За ниво две	до 45 минути
За ниво три	до 60 минути
За ниво четири	до 60 минути

ВИДОВЕ ТЕКСТОВЕ

Компонентът четене се състои от текстове с различна дължина и градирана сложност. Всички текстове са от автентични източници и се редактират при необходимост. Текстовете могат да бъдат взети от: указателни табели и знаци, брошури с информация и пътеводители, вестници и списания, доклади, разкази, ръководства /наръчници/, документация, анализи, лекции, брифинги от областта на военната сфера, политиката, икономиката, културата, науката и технологиите.

ДЪЛЖИНА НА ТЕКСТОВЕТЕ

Общият брой на думите във всички текстове от компонента четене	
За ниво едно	до 3000 думи
За ниво две	до 3500 думи
За ниво три	до 4000 думи
За ниво четири	до 4500 думи

ИНСТРУКЦИИ

Условията към всяка задача са на сръбски език.

Те ориентират кандидатите относно:

- вида на задачата;
- какво се изисква от тях и как да отбелязват верния отговор.

СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Всеки верен отговор носи една точка. Ниво, изразено в цяло число (1, 2, 3 или 4), се постига, ако на 70% от въпросите е отговорено правилно. Междинно (плюс) ниво се дава при поне 50% правилни отговори. Междинно (плюс) ниво се постига само ако е потвърдено по-ниското ниво.

КОМПОНЕНТ СЛУШАНЕ

ИЗПИТВАНИ ЕЗИКОВИ ПОДУМЕНИЯ

В този компонент се оценява умението да се слуша реч в реално време и с различни акценти, като се изпълняват поставените конкретни задачи, свързани с откриване или интерпретиране на чутата информация относно различни ситуации, участници и цели, както и умението да се разпознават същностни елементи на текста - например основни идеи, второстепенни идеи, обобщения, примери.

В компонента се проверяват подумения като:

- разбиране на основната идея;
- разбиране на подробна и конкретна информация;
- достигане до изводи и заключения;
- разбиране на конкретни и абстрактни идеи;
- разбиране на изказани в текста хипотези;
- разпознаване мнението/отношението на говорещия към дадена тема;
- проследяване на отделните етапи в спор или дискусия;
- разпознаване на емоционални нюанси;
- разпознаване на разнообразни стилове и съобразени с различна аудитория реч и тон. проследяване на отделните етапи в спор или дискусия;
- разбиране на сложни абстрактни идеи;
- разпознаване мнението/отношението на говорещия към дадена тема;
- интерпретиране на хипотези;
- разбиране на многообразни езикови средства, подходящи за предложения, съветване и убеждаване;
- най-общо разбиране на диалектни форми.

ОПИСАНИЕ НА НИВАТА НА ВЛАДЕЕНЕ НА УМЕНИЕТО СЛУШАНЕ

0—липса на практически умения	Кандидатът няма практически умения за разбиране при общуване. Разбирането е трудно и сведено до отделни думи и/или кратки наизустени фрази.
0+—наизустени фрази	Кандидатът разбира отделни думи и/или кратки често срещани фрази и изречения, необходими за оцеляване в чуждоезикова среда. Има нужда от повторение и паузи, както и от опростяване на езика.
1—елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда	Кандидатът разбира най-често срещаните фрази и кратки прости изречения, необходими за оцеляване в чуждоезикова среда. Това включва основни форми за изразяване на учтивост и най-често използвани езикови средства за общуване във всекидневни ситуации (свър-

зани с транспорт, настаняване, пазаруване, кратко упътване, инструкции и др.) при недвусмислен контекст. Уменията са достатъчни за разбиране на пряко значение, прости въпроси и отговори, както и кратки разговори. Кандидатът познава основните свързващи думи.

1+—елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда +

Кандидатът разбира кратки текстове на ежедневна служебна и социална тематика. Разбира не само диалози, базиращи се на кратки въпроси и отговори, но също така и по-дълги разговори на конкретна тематика. Показва ограничения в разбирането на текстове, отнасящи се до описания на хора, места и предмети, разкази за минали, настоящи и бъдещи събития.

2—функционално

Кандидатът разбира текстове (монолози и диалози) за ежедневни служебни и социални нужди. Разбира същността на текстове от позната област, проследява основните моменти на дискусия или реч в професионалната си област, разграничава основната идея от детайлите, разбира конкретна информация и прави елементарни изводи. Умее да разбира текстове на различни конкретни теми, отнасящи се до личността, семейството, обществото и работата, описания на хора, места и предмети, разкази за минали, настоящи и бъдещи събития. Познава свързващите думи и фрази, характерни за организацията на по-дълъг текст. Рядко разбира правилно думи или фрази, чути при неблагоприятни условия, като например съпровождащ шум, звукови смущения или бърза реч.

2+—функционално+

Кандидатът разбира разговорна реч на ежедневни, социални и общи професионални теми. Разбира не само текстове на различни конкретни теми, отнасящи се до описания и разкази за минали, настоящи и бъдещи събития, но и голяма част от официална реч - разговори и лекции на общи и професионални теми и предавания на медиите. Проследява отчасти основните моменти от дискусия или текст на професионални теми.

3—професионално

Кандидатът разбира много добре официална и разговорна реч на ежедневни, социални, общи професионални и абстрактни теми. Проследява точно основните моменти на разговори и лекции на общи и професио-

нални теми и предавания на медиите. Прави уместни изводи, заключения и тълкувания от контекста и установява причинно-следствени връзки на събития. Сравнително точно проследява аргументация на мнение и хипотеза, разбира представяне и обосноваване на официална политика. Добре разграничава различните стилове на речта. Разбира често срещани идиомы. Разпознава отношението на говорещия към темата на разговора.

3+—професионално+

Може да разбере всяка официална и неофициална реч на битови, социални и професионални теми, включително конкретни интереси и специални сфери на компетенция. Може с лекота да разбира продължителна реч, използвана за лични или професионални цели като например обосноваване на решения, отговор на предизвикване и защитаване на дадена политика. Обикновено може да се приспособи към смяната на предмета или тона на разговора. Разбира носителите на езика по време на конференции, преговори, лекции, презентации, брифинги и дебати. Често разбира език, който е предназначен за даден тип публика, включително и такъв предназначен за убеждаване, представяне и съветване. Забелязва нюансите, хумора и емоционалния заряд на речта и е възможно да може правилно да интерпретира културни препратки. Разбира повечето медийни излъчвания, разговори между носители на езика. Може да пропусне някои тънкости и културни препратки, но това рядко пречи на успешното разбиране от носител на езика.

4—експертно

Кандидатът притежава изключително добри умения за слушане с разбиране и разпознава всички стилове на речта за професионални нужди при скорост на говорене нормална за хора, за които сръбският език е роден. Разбира разнообразна и много сложна реч по непозната обща или професионална тематика. Разбира езика, предназначен за различни видове аудитория, включително когато говорещият има за цел да убеждава или съветва на официално равнище, или изпълнява представителни функции. С лекота се ориентира при смяна на темата и тона на разговора. Показва отлично разбиране на много абстрактни теми в дискусии както от обществената, така и от професионалната си област. Може да разбира изказвания в медиите без затруднение и бързо да разпознава нюансите на значенията в разго-

вори между хора, за които езикът е роден. Разбира сравнително добре различни акценти. Не винаги разбира жаргон и диалектни форми.

ВИДОВЕ ЗАДАЧИ

Ниво едно: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане.

Ниво две: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане.

Ниво три: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане, задачи с избираеми отговори.

Ниво четири: задачи с множествен избор, задачи с алтернативен избор, задачи за съответствие, задачи с отговори за подреждане, задачи с избираеми отговори, задачи с отворен тип.

БРОЙ ВЪПРОСИ

За ниво едно до 40 въпроса

За ниво две до 60 въпроса

За ниво три до 60 въпроса

За ниво четири до 60 въпроса

ВРЕМЕ

За ниво едно до 30 минути

За ниво две до 30 минути

За ниво три до 40 минути

За ниво четири до 40 минути

ВИДОВЕ ТЕКСТОВЕ

Всички текстове са от автентични източници; при необходимост те се редактират и се записват в студио с участието на четци, за които сръбският език е роден. Текстовете могат да бъдат монологични или диалогични и включват: (телефонни) разговори, указания и инструкции, съобщения, коментари, интервюта, брифинги, радио и телевизионни новини, лекции, доклади и речи.

ИНСТРУКЦИИ

Кандидатите слушат записа един път. След пускане на записа не се допуска неговото спиране до приключването му. Към всеки текст има само един вид задача.

Инструкциите и примерът към всяка задача са на сръбски език.

В инструкциите кандидатите чуват:

- вида на текста, който ще слушат;
- какво се изисква от тях и как да отбелязват верния отговор;
- дължината на паузите и времето за прочитане на задачите, дадени на изпитния лист;
- колко време имат за проверка на отговорите.

СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Всеки верен отговор носи една точка. Ниво, изразено в цяло число (1, 2, 3 или 4), се постига, ако на 70% от въпросите е отговорено правилно. Междинно (плюс) ниво се дава при поне 50% правилни отговори. Междинно (плюс) ниво се постига само ако е потвърдено по-ниското ниво.

КОМПОНЕНТ ПИСАНЕ

ИЗПИТВАНИ ЕЗИКОВИ ПОДУМЕНИЯ

В този компонент се оценяват комуникативните умения на кандидата да общува пълноценно и свободно в писмена форма по теми от ежедневието и професионалната област. От кандидата се очаква да напише свързани и смислени текстове, като използва съответния формат, език и стил, граматични и лексикални единици.

В компонента се проверяват подумения като:

- изразяване на благодарност и поднасяне на извинения;
- отправяне и отговор на молба;
- даване и искане на съвет, информация, инструкции;
- описание и сравнение на хора, предмети, места, събития и последици от събития;
- описание на действия и процеси;
- описание на промени, настъпили през даден период от време;
- предаване на поредица от събития;
- обяснение на причинно-следствени процеси;
- излагане на мнение чрез представяне на аргументи, доказателства и примери;
- анализиране и правене на предположения относно дадена ситуация;
- разсъждаване върху абстрактни идеи и понятия; излагане на аргументи, доказателства и примери при обосноваване на лична и официална позиция, съобразени с конкретната аудитория;
- представяне на официална политика;
- убеждаване в значимостта и правотата на определено становище.

ОПИСАНИЕ НА НИВАТА НА ВЛАДЕЕНЕ НА УМЕНИЕТО ПИСАНЕ

- 0—липса на практически умения**   Кандидатът няма практически езикови умения за общуване в писмена форма.
- 0+—наизустени фрази**   Кандидатът умее да пише отделни букви, числа, дати, лични имена, адрес, националност и др., които се попълват в регистрационен формуляр/бланка. Може да изписва отделни запаметени думи и фрази, често с грешки. Не може ясно и разбираемо да се изразява писмено на ниво изречение.
- 1—елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда**   Кандидатът умее да общува писмено чрез лични бележки, картички, кратки писма, телефонни съобщения, покани, кратки описания и разкази. Предава мислите си по дадена тема чрез кратки прости изречения и фрази. Използва основните граматични и лексикални единици. Допуска доста правописни, лексикални, граматични и пунктуационни грешки, които често водят до промяна в смисъла на написаното.
- 1+— елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда+**   Кандидатът умее да води кратка лична кореспонденция – бележки, писма, картички, телефонни разговори, покани, както и да попълва регистрационни бланки. Умее да води рутинна служебна кореспонденция. Не е последователен в излагане на факти, даване на инструкции, описание на хора, места и предмети, разказване за минали, настоящи и бъдещи събития. Изпитва затруднения при свързване на изречения в цялостен текст. Допуска доста правописни, лексикални, граматични и пунктуационни грешки, които понякога водят до промяна в смисъла на написаното.
- 2— функционално**   Кандидатът умее да води лична (официална и неофициална) и служебна кореспонденция и да изготвя съответни документи, като паметни записки и кратки доклади/информации/отчети. Умее в писмен вид да излага факти, да дава инструкции, да описва хора, места и предмети, да разказва за минали, настоящи и бъдещи събития чрез завършени смислени параграфи. Може да използва ос-

новните средства за свързване на изречения и на параграфи в цялостен текст. Използва правилно основните граматични структури, но допуска грешки при по-сложните или ги избягва. Използва предимно конкретна лексика, подходяща за ежедневни и за ограничени професионални нужди. Понякога правописните, лексикални, граматични и пунктуационни грешки могат да променят смисъла.

2+—функционално+

Кандидатът умее да води лична и служебна кореспонденция. Може да дава детайли при разказ, описание, излагане на факти, сравнение и даване на инструкции. Умее писмено да изразява мнение по абстрактни теми, както и по теми от професионалната област, но с известно затруднение и непоследователност. Не винаги използва подходяща лексика и правилна пунктуация, рядко употребява правилно сложни граматични структури.

3—професионално

Кандидатът умее да пише изчерпателни текстове, отнасящи се до обществената и професионалната област. Умее да води официална и неофициална кореспонденция. Умее писмено да изразява мнение по абстрактни теми, както и по теми от професионалната област. Предава основните идеи и фактите към тях чрез разнообразие от средства за организация на текста. Умее да използва съответния стил и език при коментар по дадена тема, аргументиране на мнение или позиция, съгласие/несъгласие с твърдение, анализиране, изказване на предположение, подробно обяснение/разказ/описание. Изразява се точно, използвайки подходяща лексика, сложни граматически структури и правилна пунктуация. Рядко допуска грешки в граматиката, лексиката, правописа и пунктуацията, като те не пречат на разбирането.

3+—професионално+

Може да пише всички видове официална и неофициална кореспонденция, документи и писмени разработки на практични, социални и професионални теми. Лесно използва писмения език, за да създаде професионални документи с дължина на есе, като обосновка на решение или защита на дадена политика, както и подробна аргументация или анализ. Понякога може да изпълни сложни езикови задачи като изразяването писмено на официална позиция. Показва до известна степен способност да нагоди своя писмен език за общуване с различни групи читатели. Често демонстрира писмените умения, необходими за убеждаване на другите, но може да има някои неточ-

ности. Ефективно предава значението и създава писмен текст, който е стилистично подходящ за типа читатели и тема. Може често да изрази нюанси, тънкости и хумор. Среща някои трудности при представянето на тези по-сложни умения. Въпреки това, тези ограничения не са дразнещи за читател – носител на езика и не намаляват разбираемостта на текста.

4—експертно

Кандидатът демонстрира изключително добри умения при писане на текстове, свързани с професионалната област за представяне на лична или официална позиция, както и на текстове от непозната обществена област за изразяване на гледна точка. Кандидатът има отлични умения за писане на доклади и официални документи с цел убеждаване, както и задълбочено представяне на абстрактни понятия и идеи. С лекота организира сложни текстове и използва богата и подходяща лексика и сложни граматични структури. Борави с разнообразни идиоматични езикови средства и добре изразява смислови нюанси. Умее да се изразява писмено чрез избор на стил и език, съответстващ на ситуацията и аудиторията.

БРОЙ НА ЗАДАЧИТЕ

За ниво едно	1 задача
За ниво две	1 задача
За ниво три	1 задача
За ниво четири	1 задача

ВРЕМЕ

За ниво едно	до 60 минути
За ниво две	до 60 минути
За ниво три	до 90 минути
За ниво четири	до 90 минути

ВИДОВЕ ЗАДАЧИ

За ниво едно:

Съставяне на свързано изложение по опорни въпроси върху зададен текст.

За ниво две:

Съставяне на свързан текст по зададена тема, изискваща описание на личност или ситуация.

За ниво три:

Коментар по зададен текст- аргументиране на мнение или позиция, съгласие/несъгласие с твърдение, анализиране, изказване на предположение, подробно обяснение/разказ/описание или брифинг в обем около 250 думи.

За ниво четири:

Съставяне на свързан текст- есе или коментар по актуална обществено-политическа тема в обем около 250 думи.

ИНСТРУКЦИИ

Условията на задачите са на сръбски език. Те ориентират кандидатите относно вида на задачата и какво се изисква от тях.

СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Писмените работи са преглеждат и оценяват от членовете на изпитната комисия по разработена стандартна схема за оценяване в съответствие със STANAG 6001. Вземат се предвид следните критерии: изпълнение на задачата, организация на текста, избор на лексика и граматични структури, език и стил, правопис и пунктуация. При неизпълнена задача или отклонение от инструкциите към нея, на кандидата се присъждат 0 точки. При изпълнение на задачите на 70% се присъжда съответното ниво. Междинно (плюс) ниво се дава при поне 50% изпълнение на задачите. Междинно (плюс) ниво се постига само ако е потвърдено по-ниското ниво.

КОМПОНЕНТ ГОВОРЕНЕ

ИЗПИТВАНИ ЕЗИКОВИ ПОДУМЕНИЯ

В този компонент се оценяват комуникативните умения на кандидата за устно общуване в разнообразни тематични области. От кандидата се очаква да покаже умение да ползва езика за постигане на различни комуникативни цели; да взема активно участие в разговор, използвайки разнообразни речеве конструкции и техники, езикови (граматични и лексикални) единици, съобразени със защитаваното ниво, съответния контекст и стил.

В компонента се проверяват подумения като:

- предоставяне на лична информация;
- предоставяне на фактологична информация;
- описание на хора, предмети, места и събития;
- сравнение на хора, предмети, места и събития;
- даване на указания и инструкции;
- предаване на настоящи, минали и бъдещи събития;
- изразяване на предпочитания;
- изразяване на мнение, намерение, отношение, настроение, емоции;
- извличане на информация относно лица, предмети и събития;
- даване на съвети относно трудна ситуация или проблем;
- разсъждаване върху предстоящи събития и последствията от тях;
- изказване на предположения;

- разсъждаване върху абстрактни понятия и идеи;
- водене на разговор в неофициална и официална обстановка;
- разбиране и ползване на най-разпространените културни препратки. анализиране на информацията относно лица, предмети и събития;
- водене на преговори и убеждаване;
- употреба на подходящите за конкретната аудитория език и тон;
- правене на подходящи културни препратки.

ОПИСАНИЕ НА НИВАТА НА ВЛАДЕЕНЕ НА УМЕНИЕТО ГОВОРЕНЕ

0—липса на практически умения	Кандидатът няма практически езикови умения за устно общуване дори и в елементарни битови ситуации, свързани с непосредствените нужди за оцеляване.
0+—наизустени фрази	Кандидатът има ограничени практически езикови умения за устно общуване единствено в ситуации, свързани с непосредствените нужди за оцеляване. Използва кратки наизустени думи и фрази, като поздравя, кратки лични данни, числа, наречия за време, предмети. Опитите за поддържане на разговор на ниво изречение обикновено са неуспешни. Произношението, ударението и интонацията често са неправилни и затрудняват разбирането.
1—елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда	Кандидатът може да взема участие в разговор на теми от ежедневието. Може да започва, поддържа и приключва кратки разговори, като задава и отговаря на елементарни въпроси. Обикновено се справя в битови ситуации, използва основните форми на учтивост, може да се представя, да поздравява и отговаря на поздравя, да задава въпроси за основни биографични данни и да отговаря на такива, да иска съдействие, информация за стоки и услуги, разяснение по даден въпрос, може да изразява съгласие, несъгласие и потвърждение. Може да говори на ниво изречение, като използва най-основните граматични и лексикални единици. Понякога може да свързва две или

повече кратки прости изречения с помощта на най-често използваните свързващи думи. Често допуска грешки, свързани с неправилната употреба на лексика, граматика и произношение, които понякога водят до промяна на смисъла на изказа.

1+—елементарно, умения за оцеляване в чуждоезикова среда+

Кандидатът може да участва в разговор на теми от ежедневието. Умее да започва, поддържа и приключва кратки разговори, като задава и отговаря на елементарни въпроси. Затруднява се да поддържа по-дълъг разговор на конкретна тематика. Общува с поредица от изречения, но не може да ги свързва в параграфи. Може свободно да дава детайлна автобиографична информация, да иска съдействие, информация, разяснение по даден въпрос, да изразява съгласие, несъгласие и потвърждение. Не е последователен и изпитва затруднение при описание на хора, места и предмети, разказ за настоящи, минали и бъдещи събития, даването на фактологична информация, правенето на сравнения, даването на инструкции и упътвания. Често допуска грешки, свързани с неправилната употреба на лексика, граматика и произношение, които понякога водят до промяна на смисъла на изказа.

2—функционално

Кандидатът притежава умения за водене на разговор по конкретна тематика в битови и служебни ситуации. Може да прави описание на хора, места и предмети; да разказва за настоящи, минали и бъдещи събития, като свързва изреченията в кратки параграфи с помощта на свързващи думи; да дава фактологична информация; да прави сравнения; да инструктира и упътва. Използва правилно основните граматични структури, но допуска грешки при по-сложните или ги избягва. Използва правилно най-често употребяваната лексика, подходяща за ежедневни и рутинни професионални теми, но има случаи когато изборът на лексика е неуместен.

2+—функционално+

Кандидатът притежава комуникативни умения за неофициални и официални разговори в битови, социални и професионални ситуации. Изказва се по обществени и професионални теми, но с известно затруднение и непоследователност. Използва езика ефективно да прави описание на хора, места и предмети, да разказва, да дава фактологична информация, да прави подробни сравнения; да инструктира и упътва в детайли. Изпитва затруднения при разясняване, мотивиране на взето решение, словесно

реагиране при неочакван развой на разговора, аргументиране на мнение или твърдение. Затруднява се при участия в заседания, съвещания, работни срещи, семинари на непознати теми. Може да обяснява абстрактни понятия и да обсъжда сложни въпроси от общ и професионален характер, но рядко използва абстрактната лексика по подходящ начин и обикновено допуска грешки при използването на сложни и редки граматични структури.

3—професионално

Кандидатът притежава добри комуникативни умения за неофициални и официални разговори в битови, социални и професионални ситуации. Със значителна лекота се изказва по обществени и професионални теми. Ефективно се включва в разнообразни комуникативни ситуации като разясняване, мотивиране на взето решение, словесно реагиране при неочакван развой на разговора, аргументиране на мнение или твърдение, представяне и защитаване на официална позиция. Показва съответните езикови умения за водене на заседания/съвещания/работни срещи/семинари, изнасяне на брифинги, речи и аргументиране на хипотези. Може да обяснява добре абстрактни понятия и идеи при обсъждане на сложни въпроси от общ и професионален характер. Гъвкаво използва средствата за организация на речта. Говори с лекота, като демонстрира богат речник, включително и употреба на често срещани идиоматични словосъчетания. Умее да използва подходящ стил. Понякога допуска грешки при порядко използвани или по-сложни граматични структури, без това да нарушава смисъла на казаното. Успява да направи задълбочени и аргументирани изказвания в разнообразни тематични области.

3+—професионално+

Може да участва ефективно във всички официални и неофициални разговори на битова, социална и професионална тема. Може с лекота да използва езика, за да изпълнява професионални задачи като обосноваване на решения. С готовност представя продължителна реч, предавайки значението точно и ефективно. Темите са от такива сфери като икономика, култура, наука и технологии, както и от професионалното направление на кандидата. Може да изпълнява голямо разнообразие от речеви задачи на висок стил като представяне на официална политика или становище. Показва до известна степен способност да адаптира употребата на езика, за да комуникира с раз-

лични типове публика. Често демонстрира езикови умения, които са необходими, за да съветва или убеждава другите, но може да покаже до известна степен непостоянство на изразните средства, продиктувани от социално-езикови ограничения. Може понякога да изрази нюанси, тънкости и хумор. Има някои ограничения в представянето на тези по-сложни умения, тези случаи е възможно да се дължат на колебание, необичайни усилия или неволни грешки. Чуждото произношение или неволните грешки по отношение на граматика, лексика или културни препратки, не са дразнещи за ухото на носител на езика и не се отразяват на разбираемостта.

4—експертно

Кандидатът владее изключително добри езикови техники за водене на разговор по различни професионални теми, включително и при представяне на официална позиция или гледна точка. Показва отлични езикови умения да дава съвети, да убеждава, задълбочено и обстойно да защитава определена позиция, да преговаря, да изнася лекции, брифинги, да участва в дебати, да обсъжда многостранно абстрактни понятия и идеи. Точно предава нюансите на смисъла, като умело използва богат речников запас и сложни граматични структури. Много добре организира речта си, говори свободно и без усилия, демонстрира отлично владение на многообразието от стилове на речта за професионални нужди. Изключително рядко допуска грешки, но те не променят смисъла на казаното.

ВИДОВЕ ЗАДАЧИ

За ниво едно:

Устният изпит се състои от два етапа.

1. Представяне

На кандидата се задават кратки директни въпроси за най-общо представяне с цел адаптирането му към гласа и акцента на говорене на водещия устния изпит.

2. Същинска част на устния изпит:

2.1. Общ разговор - Водещият разговора избира теми от:
- общи области, като например: родно място, семейство, пътуване, свободно време и развлечения, спорт, околна среда;

За ниво две:

Устният изпит се състои от два етапа.

1. Представяне

На кандидата се задават кратки директни въпроси за най-общо представяне с цел адаптирането му към гласа и акцента на говорене на водещия устния изпит.

2. Същинска част на устния изпит:

2.1. Общ разговор - Водещият разговора избира теми от:

- общи области, като например: родно място, семейство, пътуване, свободно време и развлечения, спорт, околна среда;

- военната област, като военно образование и кариера, работно място и служебни задължения, участия в операции, мисии и учения на НАТО, "Партньорство за мир" и ООН, проблеми на ЕС.

2.2. Описание - От кандидата се изисква да опише личност, предмет, населено място, местност и т.н.

2.3. Разказ - Кандидатът представя събитие или лично преживяване от минало, настояще или предстоящо момент.

2.4. Сравнение и съпоставяне - Очаква се кандидатът да направи сравнение между личности, места, събития, факти и да аргументира мнението си.

2.5. Даване на насоки и указания - Кандидатът дава насоки как да се отиде на определено място или инструкции как да се направи нещо.

2.6. Задача за извличане на информация - Кандидатът изтегля тематична карта, по която задава въпроси на член от комисията. Следи се за уменията да се задават въпроси. За по-високите нива кандидатът се оценява въз основа на разнообразието от въпроси, които успее да зададе, и уменията му да преразкаже получената информация.

За ниво три:

Устният изпит се състои от два етапа.

1. Представяне

На кандидата се задават кратки директни въпроси за най-общо представяне с цел адаптирането му към гласа и акцента на говорене на водещия устния изпит.

2. Същинска част на устния изпит:

2.1. Общ разговор - Водещият разговора избира теми от:

- общи области, като например: родно място, семейство, пътуване, свободно време и развлечения, спорт, околна среда;

- военната област, като военно образование и кариера, работно място и служебни задължения, участия в операции, мисии и учения на НАТО, "Партньорство за мир" и

ООН, проблеми на ЕС.

2.2. Описание - От кандидата се изисква да опише личност, предмет, населено място, местност и т.н.

2.3. Разказ - Кандидатът представя събитие или лично преживяване от минало, настоящ или предстоящ момент.

2.4. Сравнение и съпоставяне - Очаква се кандидатът да направи сравнение между личности, места, събития, факти и да аргументира мнението си при изразено предпочитание.

2.5. Даване на насоки и указания - Кандидатът дава насоки как да се отиде на определено място или инструкции как да се направи нещо.

2.6. Задача за извличане на информация - Кандидатът изтегля тематична карта, по която задава въпроси на член от комисията. Следи се за уменията да се задават въпроси. Кандидатът се оценява въз основа на разнообразието от въпроси, които успее да зададе, и уменията му да преразкаже получената информация.

2.7. Събиране и преразказване на информация – Кандидатът задава въпроси на един от членовете на комисията по определена тема, след което я преразказва на друг член от комисията.

2.8. Ролева игра - Провежда се под формата на диалог с член от комисията. Кандидатът изтегля карта, на която е описана ситуация. От него се очаква да изиграе роля от типична или нетипична за кандидата ситуация.

2.9. Изказване на хипотези - Кандидатът се поставя във въображаема ситуация, като се изисква да разкаже как би постъпил.

За ниво четири:

Устният изпит се състои от два етапа.

1. Представяне

На кандидата се задават кратки директни въпроси за най-общо представяне с цел адаптирането му към гласа и акцента на говорене на водещия устния изпит.

2. Същинска част на устния изпит:

2.1. Общ разговор - Водещият разговор избира теми от:
- общи области, като например: родно място, семейство, пътуване, свободно време и развлечения, спорт, околна среда;

- военната област, като военно образование и кариера, работно място и служебни задължения, участия в операции, мисии и учения на НАТО, “Партньорство за мир” и

ООН, проблеми на ЕС.

2.2. Описание - От кандидата се изисква да опише личност, предмет, населено място, местност и т.н.

2.3. Разказ - Кандидатът представя събитие или лично преживяване от минало, настоящ или предстоящ момент.

2.4. Сравнение и съпоставяне - Очаква се кандидатът да направи сравнение между личности, места, събития, факти и да аргументира мнението си при изразено предпочитание.

2.5. Даване на насоки и указания - Кандидатът дава насоки как да се отиде на определено място или инструкции как да се направи нещо.

2.6. Задача за извличане на информация - Кандидатът изтегля тематична карта, по която задава въпроси на член от комисията. Следи се за умението да се задават въпроси. Кандидатът се оценява въз основа на разнообразието от въпроси, които успее да зададе, и умението му да преразкаже получената информация.

2.7. Събиране и преразказване на информация – Кандидатът задава въпроси на един от членовете на комисията по определена тема, след което я преразказва на друг член от комисията.

2.8. Ролева игра - Провежда се под формата на диалог с член от комисията. Кандидатът изтегля карта, на която е описана ситуация. От него се очаква да изиграе роля от типична или нетипична за кандидата ситуация.

2.9. Изказване на хипотези - Кандидатът се поставя във въображаема ситуация, като се изисква да разкаже как би постъпил.

2.10. Изказване на мнения и коментари - На кандидата се дава възможност да демонстрира умение да коментира, да подкрепи и обоснове с подходящи факти и примери лично мнение или официална позиция.

2.11. Тълкуване на цитати - От кандидата се очаква да направи интерпретация на цитат или мисъл от известна личност.

ВРЕМЕ

За ниво едно	до 10-15 минути
За ниво две	до 20-25 минути
За ниво три	до 25-30 минути
За ниво четири	до 25-30 минути

СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Кандидатът се оценява от членовете на изпитната комисия по разработена стандартна схема за оценяване в съот-

ветствие със STANAG 6001. Вземат се предвид следните критерии: комуникативни умения, избор на лексика и граматични структури, език и стил, произношение, плавност на изказа.